

Habitatvoorkeur van de nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*) in het gewestbos Pijnven te Hechtel-Eksel en implicaties voor het beheer

Gorik Verstraeten, Kris Verheyen

Universiteit Gent, Labo voor Bosbouw - Geraardsbergsesteenweg 267 - 9090 Gontrode

Tel: 09 264 90 36 **Fax:** 09 264 90 92 **E-mail:** gorik.verstraeten@ugent.be

Functie: doctoraatstudent

De nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus* L.), een Europees beschermde vogelsoort, is een nachtelijke insectivoor. Deze xerothermofiele soort (droogte en warmteminnend) verkiest overwegend droge, zandige streken en komt vaak voor op overgangszones tussen verschillende biotopen of in mozaïeklandschappen. Een gevarieerd terrein met heide, afgewisseld met kale zandige plekken en struiken of bomen (vaak den of berk) zijn gewenst als broed-, foerageer-, zang- en rustplaats. Het wijfje legt de eieren op een kaal stukje bodem aan de bosrand. In bosrijke gebieden komt deze soort voor op kaalkappen, open plaatsen of nabij zeer ijle bestanden. Het aantal broedparen in Vlaanderen wordt rond de 550 koppels geschat met de belangrijkste populaties in Limburg.

In de vorige eeuw is de nachtzwaluw sterk achteruit gegaan vooral door habitatverlies, daling van de habitatkwaliteit en toename van de recreatiedruk. Om de nachtzwaluw optimaal te kunnen beschermen is dus een beter inzicht nodig in zijn habitatkeuze, wat het hoofddoel was van dit onderzoek. Het studiegebied is het gewestbos Pijnven (Hechtel-Eksel) waarvoor een dataset met inventarisatiegegevens van de voorbije tien jaar beschikbaar was (inventarisatie: Albert Geuens en Eddy Ulenaers). In 2007 broedden 30 koppeltjes in het Pijnven.

Om het habitat rond de zangposten op een objectieve manier te kunnen beschrijven werd een gebiedsdekkende kartering van de bodembedekking, boomsoorten, kroonprojectie en openheid van de paden gemaakt, waaruit ecogeografische variabelen (EGV's) werden afgeleid. Een EGV is een rasterlaag die ecologische karakteristieken voor elke rastercel op een kwantitatieve wijze beschrijft, bijvoorbeeld de oppervlakte bos of zand binnen een straal van 50m. De waarden voor die EGV's rond de zangposten werden vergeleken met de waarden voor de afwezigheidpunten (willekeurig gekozen punten).

In overeenstemming met literatuur komt de nachtzwaluw voor op de meest open plaatsen in het bos. Kaalkappen zijn zeer geschikt maar geen noodzaak voor het behoud van de nachtzwaluw. Permanent open plaatsen, plaatsen met ijle bestanden en brede, open bospaden kunnen eveneens een open netwerk vormen dat geschikt is. Bovendien werd vastgesteld dat de nachtzwaluw geen voorkeur heeft voor naald- of loofbestanden. In de literatuur wordt het voorkomen van de nachtzwaluw dikwijls in verband gebracht met de aanwezigheid van heide. De nachtzwaluw komt duidelijk voor op de meest heiderijke plaatsen van het bos, maar heide komt niet noodzakelijk voor rond elke zangpost. Verder heeft deze soort ook een voorkeur voor plaatsen met naakte zandbodem en de aanwezigheid van bladeren en takken welke snel opwarmen onder invloed van de zon. 's Nachts wordt deze warmte afgegeven en jaagt de nachtzwaluw op insecten die van die warmte gebruik maken.

Recent wordt in verschillende landen terug een vooruitgang waargenomen van de nachtzwaluw, maar de populatie bereikt nog lang niet het niveau van begin vorige eeuw. Maatregelen die de openheid van het bos vergroten moeten extra kansen geven aan de nachtzwaluw: het permanent open houden van open plaatsen, het verbreden van bospaden en het dunnen in functie van ijle bestanden. Open zandbodem behouden door bv. bospaden te eggen is bovendien een extra pluspunt.